

Για το ρόλο των λαϊκών μαζών και της προσωπικότητας στην ιστορική εξέλιξη

Ο προβληματισμός σχετικά με το ρόλο της προσωπικότητας και των λαϊκών μαζών στην ιστορική εξέλιξη, απασχόλησε τους διανοούμενους από την αυγή των ιστορικών χρόνων. Με τη δημοσίευση του «Μανιφέστου του Κομμουνιστικού Κόμματος» (1848) αναγνωρίζεται ότι γενική αιτία της ιστορικής κίνησης της ανθρωπότητας είναι η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων¹, οι οποίες και καθορίζουν τις διαδοχικές αλλαγές των κοινωνικών σχέσεων.² Ως σήμερα όμως, οι αστοί ιστορικοί και οι κάθε λογής αναθεωρητές προσπαθούν να περιπλέξουν το θέμα και να αποπροσανατολίσουν τους εργαζόμενους.³

Η κινητήρια δύναμη της Ιστορίας

Τι σημαίνει «Δημιουργώ Ιστορία»; Σημαίνει ότι υπερνικώ την αντίσταση των αντιδραστικών τάξεων οι οποίες μάχονται τις αναγκαίες αλλαγές στον τρόπο παραγωγής. Επομένως, η Ιστορία είναι η ιστορία των ανθρώπων που παράγουν τα υλικά αγαθά, που βρίσκονται κάτω από την υποταγή και την εκμετάλλευση, σε

¹ Οι **παραγωγικές δυνάμεις** αποτελούνται από το σύνολο και την αλληλεπίδραση των εργαλείων παραγωγής, των ανθρώπων που τα χειρίζονται, την παραγωγική πείρα και τις συνήθειες της δουλειάς (που χαρακτηρίζουν κάθε εργαζόμενο και τις ικανότητές του από άποψη ποιοτικής απόδοσης). Οι σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους μέσα στην πορεία της παραγωγής, αποτελούν τις **παραγωγικές σχέσεις**. Παραγωγικές δυνάμεις και παραγωγικές σχέσεις είναι δύο μορφές αχώριστα συνδεδεμένες με την παραγωγή η οποία αποτελεί την υλοποίησή τους, δηλαδή τη διαλεκτική τους ενότητα στη διαδικασία της παραγωγής υλικών αγαθών. Georges Politzer, *Βασικές αρχές της Φιλοσοφίας*, Μετ.: Δήμος Μαλέας, Αναγνωστίδης, Αθήνα, χχ, σ. 366-372

² Εκτός από τη γενική αιτία αλλαγών, υπάρχουν και ειδικές αιτίες - η ιστορική συγκυρία, μέσα στην οποία γίνεται η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων σε ένα λαό. Με τη σειρά της η ανάπτυξη αυτή προέρχεται από την ανάπτυξη των ιδίων δυνάμεων σε άλλους λαούς (δηλαδή από την ίδια γενική αιτία). Βλ. Γ. Πλεχάνωφ, *Η Φιλοσοφία της Ιστορίας και ο ρόλος της προσωπικότητας*, Μετ.: Κ. Πορφύρης, Βιβλιοεκδοτική, Αθήνα, 1956, σ. 165

³ *Μάζες και προσωπικότητα στην ιστορία*, Δεύτερη έκδοση, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1981, σ. 3

δεδομένες κάθε φορά συνθήκες. Δηλαδή: **ο λαός είναι ο δημιουργός της Ιστορίας, μια αλήθεια που ισχύει για όλες τις εποχές.**⁴

Η απάντηση στο ερώτημα «ποιοι είναι οι νόμοι που κατευθύνουν την εξέλιξη της κοινωνίας;» δόθηκε για πρώτη φορά από τους θεμελιωτές του επιστημονικού σοσιαλισμού οι οποίοι απέδειξαν ότι η Ιστορία της ανθρώπινης κοινωνίας είναι ένα φαινόμενο που εξελίσσεται με ιδιαίτερους νόμους, ανεξάρτητους από τη θέληση των ανθρώπων.⁵

Η μελέτη οποιουδήποτε ιστορικού προβλήματος απαιτεί τη σωστή τοποθέτησή του σαν αντανάκλαση των αντικειμενικών κοινωνικών αντιθέσεων και τη μελέτη των αντίστοιχων υλικών πηγών, ειδικά μετά την εμφάνιση της ατομικής ιδιοκτησίας και το χωρισμό της κοινωνίας σε τάξεις.

Κινητήρια δύναμη της Ιστορίας είναι πάντα οι λαϊκές μάζες. Οι μάζες αυτές δημιουργούνται στα ορυχεία, στα λατομεία, στα εργαστήρια και στα εργοστάσια όπου δημιουργούνται και δημιουργούνται τα υλικά αγαθά και η ίδια η κοινωνική ζωή. Αυτή η συνεχής μαζική δημιουργία αποτελεί το κύριο περιεχόμενο της ιστορικής εξέλιξης και οι νόμοι της αποτελούν τους νόμους της Ιστορίας.

Στην ταξική κοινωνία, οι ενεργοί νόμοι της εξέλιξης φαίνονται απρόσιτοι, δυσνόητοι και μοιραίοι. Αυτό οφείλεται στο ότι έτσι φαντάζονταν το ζήτημα και τα πιο φωτισμένα και βαθυστόχαστα μυαλά του παρελθόντος και δευτερευόντως στην αμάθεια και καθυστέρηση των μαζών.⁶ Καθώς το «έργο» της μάζας (που μετατρέπεται σε «μοίρα») έκανε απρόσωπο και τον «άνθρωπο της μάζας», η υλική ανθρώπινη δραστηριότητα φαινόταν επιφανειακά σαν μη ιστορική δραστηριότητα. Σε στιγμές έντασης της ταξικής πάλης, για την αλλαγή των απαρχαιωμένων κοινωνικών συστημάτων, οι δραστηριότητες αυτές γίνονται συνειδητές ιστορικές πράξεις και οι «άνθρωποι της μάζας» ενεργούν σαν υποκείμενα ιστορικής δημιουργίας και αναδεικνύουν από το περιβάλλον τους διακεκριμένους παράγοντες. Μόνον όμως σε

⁴ Georges Politzer, ό.π., σ. 400

⁵ Βίκτωρ Νεζνάνωφ, *Η λογική της ιστορίας*, Μετ.: Μιχ. Χριστοδουλίδης, Πλανήτης, Αθήνα, χχ, σ. 5

⁶ «... Ύστερα από τα καταπληκτικά γεγονότα του τέλους του XVIII αιώνα, ήταν βέβαια αδύνατο να πιστεύει κανείς ότι την ιστορία την έκαναν οι λίγο πολύ εξέχουσες και λίγο πολύ γενναιόφρονες και φωτισμένες προσωπικότητες που ενέπνεαν κατά το κέφι τους ορισμένα αισθήματα και ορισμένες ιδέες στις αμαθείς αλλά πειθήνιες μάζες». Γ. Πλεχάνωφ, ό.π., σ. 135

καιρό επανάστασης⁷ η μάζα του λαού είναι σε θέση να εμφανιστεί σαν δραστήριος δημιουργός νέων κοινωνικών θεσμών.

Σε περιόδους ανόδου της ταξικής πάλης, όταν δεν υπάρχει μελετημένο πρόγραμμα, οι προσπάθειες να πάρουν οι εργαζόμενοι το μέλλον στα χέρια τους τελειώνουν κατά κανόνα με αποτυχία, καθώς στην κοινωνία της ατομικής ιδιοκτησίας δεν αρκεί να αλλάξει η μορφή καταπίεσης αλλά όλο το οικονομικό σύστημα.

Στην εξέλιξη της Ιστορίας οι υλικές σχέσεις των ανθρώπων έγιναν σταδιακά απρόσωπες και παράλληλα ανυψώνονταν το «έργο των εκλεκτών», δηλαδή αυτών οι οποίοι κατείχαν την εξουσία, τη διοίκηση της κοινωνίας, του έθνους, του κράτους και οι οποίοι πάντα ενεργούσαν και ενεργούν υπέρ της άρχουσας τάξης και των συμφερόντων της.

Ο διαλεκτικός υλισμός εξηγεί τους λόγους για τους οποίους οι πραγματικοί δημιουργοί της Ιστορίας – οι λαϊκές μάζες – χάνουν την ατομικότητά τους, τα έργα τους ξεχνιούνται και η Ιστορία *«αντικαθιστά την εργατική μπλούζα με την τήβεννο του καίσαρα, με το αδιάβροχο του στρατηλάτη, το ράσο του “ηγεμόνα της εκκλησίας”, ή τη βελάδα του πολιτικάντη»*. Πριν τον Μαρξ το ζήτημα εκφράζονταν σαν να αφορούσε το ρόλο της **διακεκριμένης προσωπικότητας**⁸ και της παθητικής απρόσωπης **μάζας**, ενώ όσο περισσότερο παθητική ήταν η μάζα στα παλαιότερα ιστορικά χρόνια, τόσο περισσότερο ξεχώριζε η «ιστορική πραγματικότητα» και η ιστορική της αποστολή.

Στην περίοδο του καπιταλισμού

Στις συνθήκες του καπιταλισμού παγιώνεται πλέον η παρουσία της εργατικής τάξης στο κοινωνικό προσκήνιο και το ζήτημα αλλάζει καθώς η μάζα - όπως άλλωστε και οι προσωπικότητες - κρίνεται κύρια από τα επιτεύγματά της, τις κοινωνικές της πράξεις και γενικά την πραγματική της συμμετοχή στην ιστορική εξέλιξη.

⁷ Κάθε επαναστατική κατάσταση δεν εξελίσσεται σε επανάσταση. Για να γίνει επανάσταση πρέπει να υπάρχουν μαζικές πολιτικές δυνάμεις έτοιμες για δράση. *Βάσεις πολιτικών γνώσεων*, Νέοι Καιροί, Αθήνα, 1976, ό.π., σ. 34

⁸ Ο Μάρξ αναζητά την ουσία του ανθρώπου μέσα στην κοινωνία και δέχεται την προσωπικότητα σαν προϊόν των κοινωνικών σχέσεων. Βλ. σχετικά: Μ.Μ. Σιντοροφ, *Τι είναι ιστορικός υλισμός*, Δεύτερη έκδοση, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα, 1978, σ.106

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι στην κοινωνική ζωή η «μάζα» είναι πολιτική έννοια. Όταν εμφανίστηκε το εργατικό κίνημα σήμαινε μερικές χιλιάδες επαναστάτες εργάτες, αλλά η σημασία άλλαξε όταν ωρίμασε η επανάσταση⁹. Τότε «η έννοια της μάζας αλλάζει από την άποψη ότι υπονοείται η πλειοψηφία και μάλιστα όχι μόνο η απλή πλειοψηφία των εργατών αλλά η πλειοψηφία όλων των εκμεταλλευομένων..». Μεταβλήθηκε πλέον και το νόημα του ζητήματος σχετικά με το ρόλο των λαϊκών μαζών και της προσωπικότητας στην Ιστορία. Πρακτικά έγινε ζήτημα της μετατροπής αρχικά της πλειοψηφίας και στη συνέχεια όλης της μάζας των εργαζομένων σε ιστορικούς παράγοντες, σε ιστορικές προσωπικότητες. Μετατρέπεται πια η απρόσωπη μάζα σε κοινωνικό σύνολο ολόπλευρα αναπτυγμένων ατόμων.

Παράλληλα μεταβλήθηκαν και τα κριτήρια με τα οποία εκτιμάται ο ρόλος της διακεκριμένης προσωπικότητας στην Ιστορία, η οποία οφείλει να είναι προικισμένη με εξαιρετικά προτερήματα και ικανότητες. Όμως αυτά δεν είναι αρκετά για να την κάνουν ιστορικό παράγοντα. Πρέπει να υπάρχουν οι κοινωνικές συνθήκες, το κοινωνικό περιβάλλον και οι κοινωνικές ανάγκες και συμφέροντα τα οποία υπηρετεί, δηλαδή το ώριμο ιστορικό καθήκον το οποίο αντικειμενικά εκπληρώνει. Δηλαδή, η διακεκριμένη προσωπικότητα εκδηλώνει τις ικανότητές της όταν η θέση στην κοινωνία το επιτρέπει και τότε αποτελεί παράγοντα κοινωνικής ανάπτυξης. Αυτό όμως συμβαίνει κατά τη στιγμή και στο μέτρο που το επιτρέπει η εσωτερική συγκρότηση της κοινωνίας και σε συσχετισμό με άλλες. Δευτερεύοντα γεγονότα δεν μπορούν να σταματήσουν την κίνηση της Ιστορίας.¹⁰

Η διακεκριμένη προσωπικότητα, σαν ιστορικός παράγοντας, καθορίζεται και από την ικανότητα να βλέπει, να σκέφτεται, να νιώθει και να επιθυμεί αυτό που νιώθουν και επιθυμούν οι μάζες. Επιπλέον να βλέπει μακρύτερα, να καταλαβαίνει βαθύτερα και οραματίζεται το μέλλον καλύτερα από αυτές. Η ικανότητα αυτή θα εμφανίζονταν σαν κάτι υπερφυσικό αν πίσω από την προσωπικότητα δεν βρίσκονταν οι μάζες, που ενδιαφέρονται για κοινωνικό μετασχηματισμό.

Μέτρο του μεγέθους της ιστορικής προσωπικότητας αποτελεί ο βαθμός της αρμονίας και της ένωσης με αυτές. Το νόημα της δραστηριότητάς της βρίσκεται στη μετατροπή του ίδιου του «ανθρώπου της μάζας» σε ιστορικό παράγοντα και σταδιακά

⁹ Τονίζεται ότι βασικό θέμα κάθε επανάστασης είναι το ζήτημα της εξουσίας. *Βάσεις πολιτικών γνώσεων*, ό.π., σ. 33

¹⁰ Γ. Πλεχάνωφ, ό.π., σ. 146-150

στην εξαφάνιση του προβλήματος της αντιπαράθεσης του ρόλου των λαϊκών μαζών και της προσωπικότητας στην Ιστορία.

Ενάντια στις ιδεαλιστικές αντιλήψεις

Η μαρξιστική άποψη για το ρόλο των λαϊκών μαζών και της προσωπικότητας στην Ιστορία έρχεται σε αντιπαράθεση με τις ιδεαλιστικές αντιλήψεις. Πρόκειται για τις αντιλήψεις των κάθε λογής «επαναστατών» οι οποίοι θεωρούν σαν κινητήρια δύναμη της Ιστορίας τον «ήρωα», την αντίθετη στον «ρουτινιασμένο όχλο», «κριτικά σκεπτόμενη προσωπικότητα» και τις θεωρίες του αυθόρμητου και της αυθόρμητης εξελικτικής πορείας που υποβιβάζουν το ρόλο της πολιτικής πρωτοπορίας του επαναστατικού κόμματος στο εργατικό κίνημα.

Η εξέλιξη της κοινωνίας δεν καθορίζεται από τις επιθυμίες και τις ιδέες των επιφανών προσωπικοτήτων, αλλά από την ανάπτυξη των υλικών όρων ύπαρξής της και τη συνακόλουθη πάλη των τάξεων.¹¹ Η οικονομία δεν καθορίζεται από τις ιδέες, αλλά η οικονομία καθορίζει την κοινωνική διάρθρωση, την πολιτική και την ιδεολογία, δηλαδή το εποικοδόμημα το οποίο είναι αντανάκλαση των συνθηκών ύπαρξης. Παράλληλα όμως οι ιδέες γίνονται με τη σειρά τους υλική δύναμη όταν τις κατακτήσουν οι λαϊκές μάζες. Το ίδιο, οι προσωπικότητες μπορούν να γίνουν επιφανείς προσωπικότητες αν μπορέσουν να καταλάβουν σωστά πώς να αλλάξουν προς το καλύτερο τους όρους της υλικής ζωής της κοινωνίας εκφράζοντας σωστά τα κοινωνικά συμφέροντα με τη στήριξη των μαζών.

Ο Μαρξισμός τονίζει το ρόλο των ηγετών και καθοδηγητών των μαζών, καθώς καμία τάξη στην ιστορία δεν πέτυχε να κυριαρχήσει χωρίς να αναδείξει τους δικούς της πρωτοπόρους εκπροσώπους, ικανούς να οργανώσουν και να καθοδηγήσουν το κίνημα. Η προσωπικότητα διαδραματίζει θετικό ρόλο μόνο όταν συνδέει τη δράση της με την πάλη της πρωτοπόρας κοινωνικής τάξης για κοινωνική εξέλιξη.¹² Οι ηγέτες

¹¹ Κάθε νέα γενιά βρίσκει έτοιμες μορφές κοινωνικής δράσης στις οποίες προσαρμόζεται και οι οποίες καθορίζουν την αρχή της δράσης της. Μ.Μ. Σιντοροφ, ό.π., σ. 107

¹² Η διακεκριμένη προσωπικότητα, ανάλογα με τη γνώση και ικανότητα εφαρμογής των νόμων της ιστορικής εξέλιξης, μπορεί να συμβάλλει στην επιτάχυνση ή επιβράδυνσή της. Αυτό βέβαια έχοντας υπ' όψιν τα ταξικά συμφέροντα για τα οποία δρα η συγκεκριμένη προσωπικότητα. Ο προσανατολισμός

όμως χωρίς λαϊκή υποστήριξη είναι στρατηγοί χωρίς στρατό και στις επαναστάσεις και τους απελευθερωτικούς πολέμους τον τελικό λόγο έχει πάντα ο λαός.¹³ Ακόμα και όταν σε ειρηνικές περιόδους η εκάστοτε κυρίαρχη τάξη προσπαθεί να απομακρύνει το λαό από την πολιτική, αυτός ασκεί επιρροή έστω και περιορισμένη. Σε πολλές περιπτώσεις, ηγέτες και κρατικά στελέχη που υποστηρίζουν τα συμφέροντα των εκμεταλλευτριών τάξεων, αναγκάζονται να υπολογίζουν και τα λαϊκά αιτήματα, συχνά υποχωρώντας και περιορίζοντας τα προνόμια των εκμεταλλευτών.

Ο ρόλος των λαϊκών μαζών αυξάνει ιδιαίτερα στην εποχή του ιμπεριαλισμού όταν επικεφαλής βρίσκεται η εργατική τάξη και η μαχητική της πρωτοπορία, το κόμμα που ακολουθεί τις θέσεις του Μαρξισμού-Λενινισμού και συσπειρώνει και τα μη προλεταριακά εργατικά στρώματα, οδηγώντας στην πάλη για κοινωνική αλλαγή. Η καθοδήγηση του κόμματος δίνει στο λαϊκό κίνημα οργανωτικότητα και συνειδητότητα, αυξάνοντας απροσμέτρητα τη δύναμή του.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Μαρξισμός διαφέρει από τις άλλες σοσιαλιστικές θεωρίες γιατί συνδυάζει την επιστημονική ανάλυση της αντικειμενικής κατάστασης των πραγμάτων και της εξέλιξης με την αναγνώριση της σημασίας που έχει η επαναστατική δραστηριότητα, η επαναστατική δημιουργία και η επαναστατική πρωτοβουλία των μαζών, όπως και τα πρόσωπα, οι ομάδες, οι οργανώσεις, τα κόμματα που συνδέονται με αυτές.

«AN»

Η Ιστορία δεν δέχεται το «AN». Σε κάθε περίπτωση οφείλεται η αναζήτηση της εξήγησης των γεγονότων που τα προκάλεσαν, των αιτίων των ενεργειών των

των γεγονότων και οι ανθρώπινες σχέσεις καθορίζονται άλλωστε από την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και της παραγωγής.

¹³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Μαξιμιλιανός Ροβεσπιέρος, μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες της Γαλλικής Επανάστασης. Η δύναμή του οφείλονταν στο ότι έκφραζε τα συμφέροντα του γαλλικού λαϊκού κινήματος ενάντια στη φεουδαρχία. Για αυτό ο λαός τον εξέλεξε και τον υποστήριξε. Στην τελευταία περίοδο της δράσης του έχασε τη λαϊκή υποστήριξη και τελικά οδηγήθηκε στη γκιλοτίνα, που είχε χρησιμοποιήσει για να εκτελέσει εχθρούς της Επανάστασης. *Βάσεις Πολιτικών Γνώσεων*, ό.π., σ. 44. Επαληθεύτηκε για μια ακόμα φορά ότι διακεκριμένες προσωπικότητες και εκλεκτές σκέψεις είναι δυνατόν να εξαφανιστούν αν αντιπαράθρονται στις κοινωνικές ανάγκες.

λαϊκών μαζών, της συμπεριφοράς των τάξεων που τις αποτελούν και της δράσης των κομμάτων και των ηγετών των αντιμαχομένων πλευρών.

Είναι επομένως ψευδεπίγραφο το ερώτημα «*Τι θα γινόνταν η Ιστορία ΑΝ ο ένας ή ο άλλος μεγάλος ηγέτης δεν εμφανίζονταν στο προσκήνιο;*». Για παράδειγμα: «*Θα είχε συμβεί η αστική επανάσταση του 17^{ου} αιώνα στην Αγγλία ΑΝ δεν υπήρχε ο Όλιβερ Κρόμβελ;*». Η απάντηση είναι ασυζητητί ΝΑΙ, καθώς η επανάσταση αυτή αποτελούσε μια ιστορική αναγκαιότητα. Ήταν το αποτέλεσμα αντικειμενικών νόμων οι οποίες διέπουν τις κοινωνικοοικονομικές διεργασίες. Επομένως αν δεν υπήρχε ο Κρόμβελ, άλλοι άνθρωποι θα εκπλήρωναν το σκοπό αυτό, ίσως με διαφορετικό τρόπο και πιθανόν σε άλλη χρονική στιγμή. Όμως η εξέλιξη θα ήταν η ίδια.

ΑΝ ο Ναπολέοντας είχε σκοτωθεί σε κάποια μάχη πριν την ιταλική εκστρατεία, αυτή θα γίνονταν υπό την ηγεσία άλλων στρατηγών, ίσως λιγότερο ικανών οι οποίοι ίσως είχαν λιγότερο σημαντικές νίκες. Σε κάθε περίπτωση η Γαλλία θα ήταν πάλι νικήτρια καθώς διέθετε στρατιωτικό δυναμικό πολύ ποιοτικότερο από ότι η υπόλοιπη Ευρώπη. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Ναπολέοντας απομάκρυνε από το ρόλο του «ηγέτη» τους άλλους γάλλους στρατηγούς, μερικοί από τους οποίους θα είχαν πιθανόν το ταλέντο να εξελιχθούν όπως αυτός ή περίπου όπως αυτός. Η κοινωνική οργάνωση η οποία προώθησε το Ναπολέοντα, αυτή η ίδια εμπόδισε να αναδειχτούν παρόμοια ταλέντα.¹⁴

Σε όλες τις εποχές η ιστορική σημασία της δράσης διακεκριμένων προσωπικοτήτων καθορίζεται από το κοινωνικό κίνημα το οποίο εκπροσωπούν. Μπορούν να μετατρέψουν την ειδική φυσιογνωμία των γεγονότων και κάποιων συνεπειών τους, αλλά δεν μπορούν να αλλάξουν το γενικό τους προσανατολισμό.

Στην εποχή του ιμπεριαλισμού το επαναστατικό κίνημα της εργατικής τάξης έχει ασύγκριτα μεγαλύτερη σημασία από τα προηγούμενα, αλλά έχει και μεγαλύτερες απαιτήσεις από τους ηγέτες του.

Οι ηγέτες του παγκόσμιου εργατικού κινήματος Μαρξ-Ενγκελς-Λένιν είχαν εξαιρετικές ικανότητες: Εκτός από τη σημαντικότερη επιστημονική διορατικότητα, συνόψιζαν την πείρα του εργατικού κινήματος και συνδύαζαν θεωρία και πρακτική. Παράλληλα τους χαρακτήριζε οργανωτικό ταλέντο, θέληση και τεράστια προσωπική ακτινοβολία.

¹⁴ Γ. Πλεχάνωφ, ό.π., σ. 153-156

Κάθε προσωπικότητα, ακόμα και στην επιστήμη, στον πολιτισμό και στις τέχνες (όπου το ταλέντο είναι καθοριστικό), περιορίζεται από τις κοινωνικές ανάγκες της εποχής στην οποία δρα. Οι μεγάλοι επιστήμονες αντλούν ιδέες και περνούν σε ανακαλύψεις γιατί με την ανάπτυξη της κοινωνίας και τη συσσωρευμένη εμπειρία της παραγωγής ο δρόμος για αυτές είναι χαραγμένος.¹⁵ Αντίστοιχα, η δημιουργία των καλλιτεχνών αντανακλά τις κοινωνικές απόψεις της εποχής τους και οι σημαντικότερες ιστορικές καμπές συνοδεύονται με τη δημιουργία έργων τέχνης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Αναγέννηση, η οποία συνοδεύει την εμφάνιση των καπιταλιστικών σχέσεων στη δυτική και κεντρική Ευρώπη και δημιουργεί ένα πλήθος μεγάλων καλλιτεχνών και ποιητών. Άλλωστε κάθε έθνος έχει μεγάλους ποιητές και καλλιτέχνες οι οποίοι παίρνουν τις ιδέες τους από τη ζωή του λαού και τις παραδόσεις. Είναι προφανές το λάθος στην άποψη «οι επιστήμες και οι τέχνες είναι μακριά από την πολιτική».

Στόχος η εξουσία

Ιστορικά έχει πλέον λυθεί και το περίφημο ζήτημα για την «πλειοψηφία του λαού»: Ο δρόμος οδηγεί στην επαναστατική τακτική όχι μέσω της «πλειοψηφίας», αλλά αντίθετα η «πλειοψηφία» κατακτάται με το μέσο της επαναστατικής τακτικής. Όταν στη Ρωσία, το Φλεβάρη του 1917 ανατρέπεται ο τσάρος, κανένα κόμμα – ακόμα και οι μπολσεβίκοι – δεν έχουν στόχο την εξουσία. Όμως, η επιστροφή του Λένιν στη Ρωσία τον Απρίλη και η κυριαρχία του συνθήματος «όλη η εξουσία στα σοβιέτ», ανατρέπει το σκηνικό, δίνει την πλειοψηφία στους μπολσεβίκους και οδηγεί στη νικηφόρα Οκτωβριανή Επανάσταση.

Γιώργος Σ. Ζούμπος

Κέρκυρα, Νοέμβρης 2020

¹⁵ Παράδειγμα η θεωρία του Δαρβίνου για τους νόμους της εξέλιξης στη φύση, η οποία έγινε δυνατόν να αναπτυχτεί εξαιτίας της προόδου η οποία ήδη είχε γίνει στη γεωργία και είχε πια ωριμάσει η αναγκαιότητα της θεωρίας του.